

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 4Cdo/145/2022
Identifikačné číslo spisu: 7119210127
Dátum vydania rozhodnutia: 25.09.2023
Meno a priezvisko: JUDr. Nora Halmová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2023:7119210127.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu A., narodeného XX. E.K. XXXX, J., X. S. XXXX/XX, Č. K., zastúpeného advokátom JUDr. Milanom Slobodnikom, Košice, Štúrova 20, proti žalovanej Slovenskej republike, za ktorú koná Generálna prokuratúra Slovenskej republiky, Bratislava, Štúrova 2, o náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci, vedenom na Okresnom súde Košice I sp. zn. 39C/25/2019, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 3. februára 2022 č. k. 2Co/163/2021-284, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 3. februára 2022 sp. zn. 2Co/163/2021 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a d'alsie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Košice I (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom z 26. novembra 2020 č. k. 39C/25/2019-203 v spojení s opravným uznesením z 24. februára 2021 č. k. 39C/25/2019-220 zaviazal žalovanú zaplatiť žalobcovi titulom náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch 3 000 eur s úrokom z omeškania vo výške 5 % ročne od 2. septembra 2019 do zaplatenia. V poradí druhým výrokom zaviazal žalovanú povinnosťou zaplatiť žalobcovi titulom náhrady škody sumu vo výške 2 548,98 eura s úrokom z omeškania vo výške 5 % ročne od 2. septembra 2019 do zaplatenia a tretím výrokom v prevyšujúcej časti súd žalobu zamietol (výrok III.). Žalobcovi priznal proti žalovanej nárok na náhradu trov konania o náhradu nemajetkovej ujmy v plnej výške (výrok IV.), žalovanej nárok na náhradu trov konania o náhradu škody nepriznal (výrok V.). Svoje rozhodnutie odôvodnil právne ustanoveniami § 3 ods. 1 písm. a), § 5 ods. 1, § 6 ods. 1, 2, § 15 ods. 1, § 16 ods. 1, § 17 ods. 1, 2, 3, 4, § 29b ods. 1, § 18 ods. 1 a 3, § 27 ods. 1 zákon č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 514/2003 Z. z.“) a vecne tým, že nárok na náhradu škody spôsobenej začatím trestného stíhania sa posudzuje ako nárok na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím, pričom je pre posúdenie zákonnosti začatia a vedenia trestného stíhania rozhodný neskorší výsledok trestného stíhania. Súd prvej inštancie posudzoval nárok žalobcu na náhradu škody uplatnený titulom náhrady trov právneho zastúpenia, ktoré mu vznikli pri zastúpení JUDr. Adrianou Krajníkovou a JUDr. Jozefom Leukušom. Z pripojených faktúr mal súd preukázané, že žalobca zaplatil advokátom za zastupovanie v predmetnom trestnom konaní 6

992 eur pričom v tomto konaní si uplatnil nárok len na 2 229,96 eura, ktorá suma zodpovedá vynaloženým nákladom na zaplatenie odmeny advokátovi na obhajobu v predmetnom trestnom konaní v rozsahu tarifnej odmeny. Pre účely náhrady škody súd podotkol, že zodpovednosť štátu treba za účelne vynaložené náklady poškodeným na zaplatenie odmeny advokátovi na obhajobu považovať náklady v rozsahu tarifnej odmeny a poukázal pritom na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 28. apríla 2016 sp. zn. 6Cdo/402/2015. Výšku týchto trov mal preukázané z obsahu trestného spisu Okresného súdu Košice II sp. zn. 4T/15/2010 a vyšetrovacieho spisu č. ČVS: KRP-50/OEK-KE-2004. Žalobca si uplatnil nárok na náhradu škody titulom náhrady cestovného a ubytovacích nákladov, ktoré mu vznikli v súvislosti s trestným stíhaním a to vo výške 6 289,07 eura. Tento nárok posúdil podľa ustanovenia § 72 ods. 1, § 73 ods. 1 až 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti SR č. 543/2005 Z. z. o spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresné sudy, krajské sudy, špecializovaný trestný súd a vojenské sudy (ďalej len „vyhlášky Ministerstva spravodlivosti SR č. 543/2005 Z. z.“). Výšku žalobcom uplatnených cestovných nákladov za použitie prostriedkov leteckej dopravy však možno považovať v porovnaní s cestovnom za použitie prostriedkov hromadnej dopravy ako je napr. vlak alebo autobus za neprimerané. Uhrádzajú sa totiž len účelne či dôvodne vynaložené náklady v konaní a teda nie všetky náklady, ktoré účastník v konaní vynaložil. Účelnosť vynaložených cestovných nákladov znamená aj to, že štát nie je povinný znášať náklady v podobe neprimerane zvoleného prostriedku dopravy, ktorý niekoľko násobne prevyšuje cestovné a porovnal pritom výšku cestovného hromadnej dopravy s dopravou za ktorú náhradu požadoval v tomto konaní žalobca. Žalobcovi nepriznal náhradu cestovného za úkon účasť na preštudovanie vyšetrovacieho spisu (letenka Košice - Praha a späť 483,50 eura) dňa 19. októbra 2009 porada s obhajcom z 20. septembra 2010 letenka Košice - Praha a späť 501,25 eura, celkovo nepriznal žalobcovi sumu 5 924,97 eura a v tejto časti žalobu zamietol. Tiež súd považoval za primerané ubytovacie náklady žalobcu v hotely vrátane taxíka na letisko celkovo v sume 364,10 eura a v prevyšujúcej časti žalobu zamietol. Nepriznal žalobcovi náhradu cestovného vo výške 3,40 eura za využitie dopravy, taxislužbu z hotela Teledom na Timonovej ulici v Košiciach na súd na Štúrovej ulici v Košiciach, ktorý hotel je v pešej dostupnosti na súd v trvaní 6 min. a to z dôvodu neúčelnosti a nehospodárnosti týchto nákladov. V súvislosti s nárokom žalobcu na náhradu nemajetkovej ujmy tento nárok uznal v celom rozsahu za dôvodný. Zohľadnil pritom povahu trestnej veci, dĺžku trestného stíhania, ale i následky v osobnostnej sfére žalobcu. Prihliadol na okolnosti, za ktorých k nemajetkovej ujme došlo, prihliadol na všeobecne vzdialenú predstavu o spravodlivosti, kde sa vyžaduje posúdiť z hľadiska všeobecnej slušnosti akej satisfakcie by sa malo poškodenému skutočne dostať. Výsledkom trestného stíhania voči žalobcovi bolo oslobodenie z pod obžaloby a teda zrušenie nezákonného rozhodnutia o vznesení obvinenia, čím sa toto rozhodnutie v zmysle zákona č. 514/2003 Z. z. stalo nezákonným. Trestné stíhanie žalobcu trvalo takmer 13 rokov, jeho osoba bola vystavená neustálym procesným úkonom zo strany orgánov činných v trestnom konaní a žalobca bol po celú uvedenú dobu vystavený stresu úzkosti a frustrácie. O trovách konania rozhodol súd prvej inštancie podľa ustanovenia § 255 ods. 1, 2 zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (ďalej len „CSP“) v spojení s § 262 ods. 1, 2 CSP a rozhodol tak, že žalobcovi priznal nárok na náhradu trov konania z titulu uplatnenej a priznanej nemajetkovej ujmy, kde mal vo veci plný úspech, plnú náhradu trov konania a čo týkalo náhrady škody žalovanej, ktorá by mala vzhľadom na väčší úspech nárok na ich náhradu, túto nepožadovala a teda jej súd ani nepriznal. Proti výrokom III. a V. rozsudku z 26. novembra 2020 č. k. 39C/25/2019-203 v spojení s opravným uznesením z 24. februára 2021 č. k. 39C/25/2019-220 podal žalobca odvolanie.

2. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „odvolací súd“ alebo „krajský súd“) rozsudkom z 3. februára 2022 sp. zn. 2Co/163/2021 rozsudok súdu prvej inštancie v zamietavom výroku III a výroku V o trovách konania potvrdil. Svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že v zhode so súdom prvej inštancie uzavrel, že platí zásada, podľa ktorej možno priznať iba náhradu účelne vynaložených trov, t. j. trov nevyhnutných pre účelne uplatnenie práva. Účelnosť je vlastnosť procesu spočívajúca v sledovaní cieľa a spravidla nachádza svoju opodstatnenosť vtedy, ak vychádza zo zákonných dôvodov a neprekračuje ich medze. Tu bolo potrebné prisvedčiť názoru žalovanej, vyjadrenom v písomnom vyjadrení k odvolaniu, že v zmysle argumentácie žalobcu by mohlo viesť k bezbrehému uplatňovaniu a priznávaniu výšky škody a bolo nepodstatné, či v čase, keď poškodený náklady vynaložil, nepočítal alebo nepočítal s ich preplatením. Skutočnosť, že sa žalobca rozhodol pre rozhodne najdrahšiu leteckú dopravu znamená, že

to bolo jeho rozhodnutie, ale neznamená, že tieto náklady budú posudzované ako účelné vo výške, ako si ich uplatnil žalobou podľa zákona č. 514/2003 Z. z.. Ani citácia nálezu žalobcom v odvolaní na tomto názore odvolacieho súdu nič nemenila, keďže sa týkala samotného základu nároku, nezaoberala sa výškou práve v súvislosti s účelnosťou vynaložených trov. Ak si súd prvej inštancie pri posudzovaní výšky nároku žalobcu pomohol ustanoveniami vyhlášky Ministerstva spravodlivosti SR č. 543/2005 Z. z., bol jeho postup taktiež legitímny, keďže posudzoval analogicky účelnosť vynaložených trov. Z vyššie uvedených dôvodov odvolací súd potvrdil napadnuté výroky rozhodnutia súdu prvej inštancie vrátane súvisiaceho výroku o trovách konania ako vecne správne. V súvislosti s výrokom V. o trovách konania v poradí odvolateľ ani nevzniesol osobitné námietky, napadol ho len ako výrok súvisiaci. O nároku na náhradu trov odvolacieho konania bolo rozhodnuté podľa § 396 ods. 1,2 CSP v spojení s § 225 ods. 1 CSP. Žalobca nebol so svojím odvolaním úspešný, úspešnému žalovanému preukázateľné trovy odvolacieho konania nevznikli.

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca (ďalej aj „dovolateľ“) dovolanie prípustnosť ktorého vyvodzoval z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b) CSP.

3.1. Na odôvodnenie prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP uviedol, že odvolací súd pri právnom posúdení uplatneného nároku na náhradu škody z titulu náhrady cestovného za použitie prostriedku leteckej dopravy a za využitie dopravy taxislužbou aplikoval ustanovenia vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 543/2005 Z. z. aj keď aplikácia ustanovení tejto vyhlášky nie je na uvedený prípad prípustná a to ani analogicky. Súd prvej inštancie pri posudzovaní prípadu poukázal na ustanovenia § 72 ods. 1 a § 73 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 543/2005 Z. z. odvolací súd považoval jeho postup za legitímny, keďže podľa neho súd prvej inštancie posudzoval analogicky účelnosť vynaložených trov. Právne otázky riešené odvolacím súdom vymedzil nasledovne:

Právna otázka č. 1 : Je v súlade so zákonom č. 514/2003 Z. z. pri posudzovaní výšky náhrady účelne vynaložených trov konania, ktoré poškodenému vznikli v konaní, v ktorom bolo vydané nezákonné rozhodnutie podľa § 18 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z. analogicky aplikovať ustanovenia vyhlášky MS SR č. 543/2005 Z. z. o Spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresné sudy, krajské sudy, Špecializovaný trestný súd a vojenské sudy?

Právna otázka č. 2 : „Je v súlade so zákonom č. 514/2003 Z. z. pri posudzovaní výšky náhrady účelne vynaložených trov konania, ktoré poškodenému vznikli v konaní, v ktorom bolo vydané nezákonné rozhodnutie podľa § 18 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z. aplikovať kritérium hospodárnosti?“

Právna otázka č. 3 : „Je v súčasnej dobe rozvoja leteckej dopravy a znižovania jej cien použitie leteckej hromadnej dopravy na úkony trestného konania natoľko nevhodné, že nemôže byť zahrnuté do náhrady účelne vynaložených trov konania, ktoré poškodenému vznikli v konaní, v ktorom bolo vydané nezákonné rozhodnutie podľa § 18 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z.“

Právna otázka č. 4 : „Ak si poškodený v rámci náhrady účelne vynaložených trov konania, ktoré mu vznikli v konaní, v ktorom bolo vydané nezákonné rozhodnutie uplatní náhradu cestovného za použitie lietadla, má podľa zákona č. 514/2003 Z. z. nárok na náhradu trov vo výške cestovného iným hromadným dopravným prostriedkom alebo nemá nárok na náhradu cestovného vôbec?“

Správne riešenia : „S vyriešením týchto právnych otázok odvolacím súdom nesúhlasím, keďže takéto riešenia nevyplývajú z príslušnej zákonnej úpravy. Voči žalovanej sa domáham zaplataenia náhrady škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci. Spôsob a rozsah náhrady škody sa v tomto prípade riadi ustanoveniami zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci.“

Navrhol, aby dovolací súd rozsudok krajského súdu zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie.

4. Žalovaná sa k podanému dovolaniu vyjadrila a navrhla, aby dovolací súd dovolanie žalobcu ako nedôvodné zamietol.

5. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je prípustné a tiež dôvodné.

6. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok. Mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a 421 CSP.

7. Žalobca zastáva názor, že jeho dovolanie je prípustné podľa § 421 ods. 1 CSP (z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci odvolacím súdom), v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (písm. a/), ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená (písm. b/) alebo je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne (písm. c/).

8. V prípade uplatnenia dovolacieho dôvodu, ktorým je nesprávne právne posúdenie veci, je riadne vymedzenie tohto dovolacieho dôvodu v zmysle § 432 ods. 2 CSP nevyhnutným predpokladom pre posúdenie prípustnosti dovolania v zmysle § 421 ods. 1 CSP. Len konkrétne označenie právnej otázky, ktorú podľa dovolateľa riešil odvolací súd nesprávne, umožňuje dovolaciemu súdu posúdiť, či ide skutočne o otázku, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a či sa pri jej riešení odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (§ 421 ods. 1 písm. a/ CSP), alebo ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená (§ 421 ods. 1 písm. b/ CSP) alebo je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne (§ 421 ods. 1 písm. c/ CSP).

9. O tom, či je daná prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 CSP (a to z hľadiska všetkých troch procesných situácií upravených v uvedenom ustanovení pod písmenom a/ až c/) rozhoduje dovolací súd, pričom závery o (ne)prípustnosti dovolania prijíma na základe dôvodov uvedených dovolateľom (porovnaj § 432 CSP). Výsledok posúdenia prípustnosti dovolania je teda podmienený tým, ako dovolateľ súdu vysvetlí, konkretizuje a doloží, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia dovolateľom označenej právnej otázky.

10. Žalobca prípustnosť dovolania vyvodzoval z § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená. Cit. ustanovenie dopadá na situáciu, v ktorej určitá právna otázka ešte nebola dovolacím súdom riešená (preto ani nedošlo k ustáleniu jeho rozhodovacej praxe).

11. Za ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu treba považovať predovšetkým rozhodnutia a stanoviská publikované v Zbierke stanovísk a rozhodnutí Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky, vydávanej Najvyšším súdom Slovenskej republiky od 1. 1. 1993, s pôvodným názvom Zbierka rozhodnutí a stanovísk súdov Slovenskej republiky (pokiaľ neboli v neskoršom období judikátorne prekonané), ako i rozhodnutia najvyššieho súdu, v ktorých bol opakovane potvrdený určitý právny názor alebo výnimočne aj jednotlivé rozhodnutie, pokiaľ neskôr vydané rozhodnutia najvyššieho súdu názory obsiahnuté v tomto rozhodnutí nespochybnili, prípadne ich akceptovali a vecne na ne nadviazali. Vzhľadom na účel právnej úpravy dovolania, ktorým je v prípade dovolacieho dôvodu, spočívajúceho v nesprávnom právnom posúdení veci, predovšetkým riešenie doteraz neriešených otázok

zásadného právneho významu, do ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v zmysle § 421 ods. 1 CSP treba zahrnúť aj naďalej použiteľné, legislatívnymi zmenami a neskoršou judikatúrou neprekonané civilné rozhodnutia a stanoviská publikované v Zbierkach súdnych rozhodnutí a stanovísk vydávaných Najvyššími súdmi ČSSR a ČSFR, ďalej v Bulletin Najvyššieho súdu ČSR a vo Výbere rozhodnutí a stanovísk Najvyššieho súdu SSR a napokon aj rozhodnutia, stanoviská a správy o rozhodovaní súdov, ktoré boli uverejnené v Zborníkoch najvyšších súdov č. I, II. a IV vydaných SEVT Praha v rokoch 1974, 1980 a 1986 (uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 24. januára 2018, sp. zn. 6Cdo/29/2017, prijatý ako judikát R 71/2018).

12. Len konkrétne označenie právnej otázky, ktorú podľa dovolateľa riešil odvolací súd nesprávne, umožňuje dovolaciemu súdu posúdiť, či ide skutočne o otázku, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a či sa pri jej riešení odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (§ 421 ods. 1 písm. a/ CSP), alebo ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená (§ 421 ods. 1 písm. b/ CSP) alebo je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne (§ 421 ods. 1 písm. c/ CSP).

13. Aby určitá otázka mohla byť relevantná z hľadiska § 421 ods. 1 CSP, musí mať zreteľné charakteristické znaky. Predovšetkým musí ísť o otázku právnú (teda v žiadnom prípade nie o skutkovú otázku). Zo zákonodarcom zvolenej formulácie tohto ustanovenia vyplýva, že otázkou riešenou odvolacím súdom sa tu rozumie tak otázka hmotnoprávna (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine), ako aj procesnoprávna (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). Musí ísť o právnú otázku, ktorú odvolací súd riešil a na jej vyriešení založil rozhodnutie napadnuté dovolaním. Právna otázka, na vyriešení ktorej nespočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu (vyriešenie ktorej nevedlo k záverom vyjadreným v rozhodnutí odvolacieho súdu), i keby bola prípadne v priebehu konania súdmi posudzovaná, nemôže byť považovaná za významnú z hľadiska tohto ustanovenia. Otázka relevantná v zmysle § 421 ods. 1 CSP musí byť procesnou stranou nastolená v dovolaní (a to jasným, určitým a zrozumiteľným spôsobom).

14. Dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP). Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 CSP). V dôsledku viazanosti dovolacieho súdu dovolacím dôvodom neskúma dovolací súd správnosť napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom.

15. V danom prípade žalobca za nosné označil právne otázky dovolacím súdom doposiaľ neriešené, a to: Právna otázka č. 1: Je v súlade so zákonom č. 514/2003 Z. z. pri posudzovaní výšky náhrady účelne vynaložených trov konania, ktoré poškodenému vznikli v konaní, v ktorom bolo vydané nezákonné rozhodnutie podľa § 18 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z. analogicky aplikovať ustanovenia vyhlášky MS SR č. 543/2005 Z. z. o Spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresné súdy, krajské súdy, Špecializovaný trestný súd a vojenské súdy?

Právna otázka č. 2: „Je v súlade so zákonom č. 514/2003 Z. z. pri posudzovaní výšky náhrady účelne vynaložených trov konania, ktoré poškodenému vznikli v konaní, v ktorom bolo vydané nezákonné rozhodnutie podľa § 18 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z. aplikovať kritérium hospodárnosti?“

Právna otázka č. 3: „Je v súčasnej dobe rozvoja leteckej dopravy a znižovania jej cien použitie leteckej hromadnej dopravy na úkony trestného konania natoľko nevhodné, že nemôže byť zahrnuté do náhrady účelne vynaložených trov konania, ktoré poškodenému vznikli v konaní, v ktorom bolo vydané nezákonné rozhodnutie podľa § 18 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z.“

Právna otázka č. 4: „Ak si poškodený v rámci náhrady účelne vynaložených trov konania, ktoré mu

vznikli v konaní, v ktorom bolo vydané nezákonné rozhodnutie uplatní náhradu cestovného za použitie lietadla, má podľa zákona č. 514/2003 Z. z. nárok na náhradu trov vo výške cestovného iným hromadným dopravným prostriedkom alebo nemá nárok na náhradu cestovného vôbec?“

16. Mal za to, že v danej veci nemali súdy v konaní aplikovať ustanovenia vyhlášky MS SR č. 513/2005 Z. z. i z dôvodu, že aplikácia ustanovení tejto vyhlášky nie je na uvedený prípad prípustná ani analogicky. Uviedol, že voči žalovanej sa domáhal zaplataenia náhrady škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci a preto spôsob a rozsah náhrady škody v tomto prípade sa riadi ustanoveniami zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a kritérium hospodárnosti vôbec neuvádza.

17. Podľa § 17 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z. sa uhrádza skutočná škoda a ušlý zisk, ak osobitný predpis neustanovuje inak.

18. Podľa § 18 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z. náhrada škody zahŕňa aj náhradu účelne vynaložených trov konania, ktoré poškodenému vznikli v konaní, v ktorom bolo vydané nezákonné rozhodnutie.

19. Podľa § 72 ods. 1 vyhlášky MS SR č. 543/2005 Z. z. k hotovým výdavkom osoby zúčastnenej na konaní patria účelne vynaložené náklady, najmä cestovné, stravné a preukázané výdavky na ubytovanie.

20. Podľa § 72 ods. 2 vyhlášky MS SR č. 543/2005 Z. z. osobe zúčastnenej na konaní sa hradia skutočné, účelné a hospodárne vynaložené výdavky cestovného verejným dopravným prostriedkom.

21. Podľa § 72 ods. 3 vyhlášky MS SR č. 543/2005 Z. z. nárok na cestovné má aj osoba zúčastnená na konaní, ktorá býva alebo pracuje v mieste, kde sa konanie uskutočňuje, ak použila miestny verejný hromadný dopravný prostriedok.

22. Podľa § 74 vyhlášky MS SR č. 543/2005 Z. z. ak okolnosti prípadu vyžadujú, aby cesta bola vykonaná inak ako verejným hromadným dopravným prostriedkom, poskytne sa osobe zúčastnenej na konaní pri ceste náhrada podľa osobitných predpisov. Podľa týchto predpisov sa poskytuje stravné a preukázané výdavky na ubytovanie.

23. V danej veci súdy nižších inšancií uviedli, že keď žalobca realizoval svoje právo na obhajobu, výdavky s tým spojené je potrebné považovať za účelne vynaložené trovy konania v zmysle ust. § 18 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z. Poukázali, že žalobca si uplatnil nárok na náhradu škody titulom náhrady cestovného a ubytovacích nákladov, ktoré mu vznikli v súvislosti s trestným stíhaním a to vo výške 6 289,07 eura. Pri posudzovaní výšky nároku súdy nižších inšancií svoje rozhodnutie odôvodňovali s poukazom na ustanovenia § 72 ods. 1, § 73 ods. 1 až 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti SR č. 543/2005 Z. z. Výšku žalobcom uplatnených cestovných nákladov za použitie prostriedkov leteckej dopravy považovali v porovnaní s cestovným za použitie prostriedkov hromadnej dopravy ako je napr. vlak alebo autobus za neprimerané. Sú názoru, že sa uhrádzajú len účelne či dôvodne vynaložené náklady v konaní a teda nie všetky náklady, ktoré účastník v konaní vynaložil. Poukázali na pravidlo, podľa ktorého osobe zúčastnenej na konaní sa hradia skutočné, účelné a hospodárne vynaložené výdavky cestovného verejným dopravným prostriedkom. Účelnosť vynaložených cestovných nákladov znamená aj to, že štát nie je povinný znášať náklady v podobe neprimerane zvoleného prostriedku dopravy, ktorý niekoľko násobne prevyšuje cestovné a porovnal pritom výšku cestovného hromadnej dopravy s dopravou za ktorú náhradu požadoval v tomto konaní žalobca.

24. Dovolací súd uvádza, že nárok na náhradu škody spôsobenej začatím a vedením trestného stíhania, ktoré neskončilo právoplatným odsúdením je špecifickým prípadom zodpovednosti štátu podľa zákona č. 514/2003 Z. z. účinného od 1. júla 2004 a rovnako aj podľa predtým platného zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom (ďalej len zákon č. 58/1969 Zb.) účinného do 30. júna 2004. Súdna judikatúra dôvodila, že

zmyslu právnej úpravy zodpovednosti štátu za škodu zodpovedá, aby každá majetková ujma spôsobená nesprávnym či nezákonným zásahom štátu proti občanovi (fyzickej osobe) bola odčinená. Systematickým a logickým extenzívnym výkladom dospela k záveru, že ak došlo k zastaveniu trestného stíhania alebo k oslobodeniu spod obžaloby, treba s prihliadnutím na konkrétne okolnosti a dôvody vychádzať z toho, že občan čin nespáchal a že trestné stíhanie proti nemu nemalo byť začaté. Nárok na náhradu škody spôsobenej začatím trestného stíhania sa posudzuje ako nárok na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím (porovnaj rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky z 23. februára 1990 sp. zn. 1 Cz 6/90 publikovaný pod č. 35 v Zbierke súdnych rozhodnutí a stanovísk, ročník 1991 a rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 28. júna 1993 sp. zn. 1 Cdo 53/93 publikovaný pod č. 70 v Zbierke rozhodnutí a stanovísk súdov Slovenskej republiky ročník 1994). Rozhodujúcim meradlom opodstatnenosti (zákonnosti) začatia (vedenia) trestného stíhania je neskorší výsledok trestného konania.

25. Aj v odbornej literatúre sa vo vzťahu k právnej úprave obsiahnutej v zákone č. 58/1969 Zb., uvádza, že základom zodpovednosti je len tá časť rozhodnutia, ktorá nadobúda právoplatnosť, a teda sa stáva zaväzujúcou normou - touto časťou rozhodnutia je výrok, a že rozhodnutie zakladá zodpovednosť len vtedy, ak nadobudlo právoplatnosť. Podmienky zodpovednosti za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom podľa zákona č. 58/1969 Zb., sú v podstate zhodné s podmienkami zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci nezákonným rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom podľa zákona č. 514/2003 Z. z. Dovolací súd poznamenáva, že aj zo znenia § 6 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z., je zrejmé, že zodpovednosť za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci môže byť daná len vo vzťahu k takej škode, ktorá bola spôsobená právoplatným rozhodnutím orgánu verejnej moci - výnimku z tohto pravidla potom upravuje § 6 ods. 3 a ods. 4 zákona č. 514/2003 Z. z. Základným predpokladom zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím je splnenie troch základných podmienok, ktorými sú: protiprávnosť rozhodnutia, právoplatnosť rozhodnutia, vyčerpanie opravných prostriedkov. Autentický výklad zákona č. 514/2003 Z. z., a rovnako tak zákona č. 58/1969 Zb., je pokiaľ ide o požiadavku právoplatnosti rozhodnutia orgánu štátu ako jednu z podmienok vzniku zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím orgánu štátu jednoznačný. Zodpovednosť za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím orgánu štátu je daná len vo vzťahu k takému rozhodnutiu orgánu štátu, ktoré bolo zrušené alebo zmenené až po nadobudnutí právoplatnosti (viď napr. nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 430/2011). Pojem „nezákonnosť“ zákon nedefinuje, nepochybne tu však ide o rozpor nielen so zákonmi, ale aj s inými súčasťami právneho poriadku. Aj napriek tomu, že predpokladom vzniku práva na náhradu škody je (okrem iného) existencia právoplatného rozhodnutia a jeho zrušenie alebo zmena, treba uviesť, že sú určité výnimky, kedy sa možnosť poškodeného subjektu domáhať sa náhrady škody neviaže na požiadavku zrušenia alebo zmeny právoplatného rozhodnutia, ale k vzniku škody môže dôjsť (a v mnohých prípadoch aj reálne dochádza) ešte predtým, ako sa konkrétne rozhodnutie stane právoplatným, resp. ešte predtým, ako je takéto rozhodnutie zrušené alebo zmenené. Týmito výnimkami sú: 1/ existencia tzv. ničotného rozhodnutia, 2/ existencia vykonateľného rozhodnutia (bez ohľadu na jeho právoplatnosť), 3/ existencia prípadov hodných osobitného zreteľa (porovnaj rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2MCdo/17/2011). Rozhodnutie odvolacieho súdu v danej veci však spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Pojem škody zákon č. 514/2003 Z. z. bližšie nedefinuje a ani neupravuje rozsah jej náhrady. Preto treba aj v tomto smere aplikovať príslušné ustanovenia všeobecnej úpravy (§ 442 OZ) a škodu vo všeobecnosti chápať ako ujmu, ktorá a) nastala v majetkovej sfére poškodeného, b) je objektívne vyjadriteľná v peniazoch a c) je napraviteľná poskytnutím majetkového plnenia, predovšetkým peňažného. Podľa § 442 OZ sa uhrádza skutočná škoda, a to, čo poškodenému ušlo (ušlý zisk). Skutočnou škodou je ujma, ktorá znamená zničenie, stratu, zmenšenie, zníženie či iné znehodnotenie existujúceho majetkového stavu poškodeného oproti stavu pred škodnou udalosťou a ktorá predstavuje majetkové hodnoty, ktoré treba vynaložiť pre uvedenie veci do predošlého stavu (ak to nie je vylúčené). Teda skutočnou škodou je aj ujma, ktorá poškodenému vznikla tým, že bol nútený vynaložiť náklady na prepravu osoby alebo nákladu, ďalej sem patria aj náklady vynaložené a vzniknuté v spojitosti s uplatnením nároku v trestnom alebo občianskoprávnom konaní. Škoda je teda tradične definovaná ako majetková ujma, ktorú možno objektívne vyjadriť všeobecným ekvivalentom, t. j. peniazmi. Za skutočnú

škodu sa teda považuje majetková ujma vyjadriteľná peniazmi, ktorá spočíva v zmenšení, v znížení či inom znehodnotení majetku poškodeného. Zákonodarca zvolil metódu explicitného zahrnutia nákladov konania pod pojem škody už v zákone č. 514/2003 Z. z.

26. Na základe uvedeného dovolací súd nepovažuje závery súdov nižších inštancií (ohľadne aplikácie § 72 ods. 1, § 73 ods. 1 až 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti SR č. 543/2005 Z. z., žalobcu považuje za osobu zúčastnenú na konaní, a aplikácie § 18 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z. ako „kritérium hospodárnosti,“), za správne. Dovolací súd je názoru, že pri rozhodovaní o nároku na náhradu škody ohľadne cestovného treba vychádzať z toho, že je to ujma, ktorá poškodenému vznikla tým, že bol nútený vynaložiť náklady (finančné prostriedky) na jeho prepravu na procesné úkony. Súd teda neposudzuje účelnosť trov vynaložených v súvislosti s obhajobou v trestnom konaní, ale posudzuje, o čo sa majetok poškodeného zmenšil v príčinnej súvislosti s vydaním nezákonného rozhodnutia alebo nesprávneho úradného postupu. Podľa § 3 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z. zodpovedá štát za splnenia zákonných podmienok za škodu spôsobenú orgánmi verejnej moci pri výkone verejnej moci nezákonným rozhodnutím, nesprávnym úradným postupom, nezákonným zatknutím, zadržaním alebo iným pozbavením osobnej slobody alebo rozhodnutím o treste, o ochrannom opatrení alebo rozhodnutím o väzbe. Zákomom je daná absolútna objektívna zodpovednosť, pričom daný princíp je nevyhnutný, keďže je potrebné, aby sa vo vzťahu k poškodenému napravili všetky dôsledky porušenia zákona. Pri tomto druhu zodpovednosti sa neskúma zavinenie, zodpovedá sa za vzniknutý protiprávny stav. Spôsob a rozsah náhrady škody sú upravené v § 17 a § 18 zákona č. 514/2003 Z. z. Uhradza sa nielen skutočná škoda, ale aj ušlý zisk, s výnimkou prípadov, ak osobitný právny predpis (vo vzťahu špeciality) ustanovuje inak (§ 17 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z.). Náhrada škody pritom zahŕňa aj náhradu účelne vynaložených trov konania, ktoré poškodenému vznikli v konaní, v ktorom bolo vydané nezákonné rozhodnutie (§ 18 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z.). Trovy konania zahŕňajú trovy právneho zastúpenia, s výnimkou nákladov spojených s predbežným prerokovaním nároku na náhradu škody. Vo všeobecnosti možno trovami konania rozumieť „náklady resp. finančné výdavky subjektov, ktoré sa na konaní zúčastňujú a ktoré sú vynaložené na úkony súvisiace s konaním. Trovami konania môžu byť výdavky na poštovné, odmenu znalca, prekladateľa, svedočné a pod. Trovy konania upravujú procesné predpisy povahy verejnoprávnej a právna úprava zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu má základ v hmotnoprávnej úprave súkromnej povahy. Obvinený znáša trovy a výdavky spojené so zvolením obhajcu, včítane odmeny dohodnutej medzi ním a advokátom (§ 553 ods. 1 Trestného poriadku). V súvislosti s touto náhradou trov konania ide o zásadu, že sa priznáva len náhrada trov potrebných na účelné uplatňovanie alebo bránenie práva. Z uvedeného pravidla vyplýva, že sa uhradzajú len účelne, či dôvodne vynaložené náklady v konaní, a teda nie všetky náklady, ktoré účastník v konaní vynaložil, pritom záleží na účastníkovi samotnom, aké finančné prostriedky na svoju obranu v súdnom konaní vynaloží. Treba preto uplatniť obmedzenie v tom zmysle, že pre účely náhrady škody sa musí jednať o náklady na obhajobu vynaložené účelne. Bolo by popretím základných predpokladov pre náhradu škody, aby štát hradil aj náklady spojené so zastúpením, ktoré boli poškodeným vynaložené bezúčelne. Treba preto uplatniť obmedzenie v tom zmysle, že pre účely náhrady škody sa musí jednať o náklady na obhajobu vynaložené účelne. V tomto smere dovolací súd poukazuje na Stanoviská a rozhodnutia vo veciach občianskoprávných, Zbierku stanovísk NS a súdov SR 2/2018:., Aj v prípade, ak nárok na náhradu škody vynaložených poškodeným (obvineným) na jeho obhajobu v trestnom konaní, v ktorom bol spod obžaloby oslobodený alebo trestné stíhanie voči nemu bolo zastavené, bol uplatnený podľa zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom, súd môže priznať len náhradu účelne vynaložených trov, výška ktorých zodpovedá tarifnej odmene advokáta určenej osobitným právnym predpisom účinným v čase robenia úkonov. V posudzovanej veci mali sudy nižších inštancií aplikovať príslušné ustanovenia všeobecnej úpravy (§ 442 OZ) a škodu vo všeobecnosti chápať ako ujmu, ktorá nastala v majetkovej sfére poškodeného, je objektívne vyjadriteľná v peniazoch a je napravitel'ná poskytnutím majetkového plnenia, predovšetkým peňažného. V zmysle ustanovenia § 442 OZ sa uhradza skutočná škoda, a to, čo poškodenému ušlo (ušlý zisk). Mať na zreteli, že skutočnou škodou je ujma, ktorá znamená zničenie, stratu, zmenšenie, zníženie či iné znehodnotenie existujúceho majetkového stavu poškodeného oproti stavu pred škodnou udalosťou a ktorá predstavuje majetkové hodnoty, ktoré treba vynaložiť pre uvedenie veci do predošlého stavu (ak to nie je vylúčené).

27. Dovolací súd v tejto súvislosti uvádza, že vyhláška Ministerstva spravodlivosti č. 543/2005 Z. z. a použitie tejto vyhlášky s odkazom na ustanovenia § 72 a § 73 tak ako to uviedli sudy nižších inštancií v danom prípade neprichádza do úvahy ani na základe analógie, pretože táto má úplne iný predmet a účel úpravy ako zákon č. 514/2003 Z. z. V prípade zákona č. 514/2003 Z. z. sa ukladá povinnosť nahradiť škodu poškodenému tým subjektom, ktorý ju spôsobil nezákonným úradným postupom alebo nezákonným rozhodnutím, v prípade vyhlášky ide o náhradu výdavkov, ktoré sa platia z finančných prostriedkov súdu osobe, ktorá má na ich náhradu nárok len preto, že sa zúčastnila na konaní. Táto diametrálna rozdielnosť účelu a cieľa úpravy vylučuje možnosť použitia vyhlášky Ministerstva spravodlivosti SR č. 543/2005 Z. z. pri výpočte náhrady škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci bez odkazu na túto vyhlášku v uvedenom zákone.

28. Vzhľadom na opodstatnenosť námietky dovolateľa, že napadnutý rozsudok odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení, pretože na ust. § 18 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z. sa nemôžu ani analogicky aplikovať ustanovenia vyhlášky Ministerstva spravodlivosti č. 543/2005 Z. z. a ani kritérium hospodárnosti, najvyšší súd uzatvára, že dovolanie žalobcu je nielen prípustné, ale tiež dôvodné.

29. Z týchto dôvodov dospel najvyšší súd k záveru, že žalobca podal dovolanie, ktoré je v nastolených právnych otázkach nielen prípustné (§ 421 ods. 1 písm. b/ CSP), ale tiež dôvodné, lebo v ňom opodstatnene uviedol, že napadnutý rozsudok odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP). Dovolací súd podľa týchto ustanovení zrušil rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a dovolací súd sú viazaní právnym názorom odvolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

30. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.